Doamna cu cățelul

I

SE RĂSPÎNDISE zvonul că pe chei a apărut un personaj nou: o doamnă cu un cățel. Dmitri Dmitrici Gurov, care venise la Ialta de două săptămîni și se obișnuise cu viața de aici, începuse și el să se intereseze de vizitatorii nou-veniți. Stînd în pavilion la Verné, văzu trecînd pe chei o femeie, tînără, blondă, de statură mijlocie, cu beretă pe cap; în urma ei alerga un șpiț alb.

După aceea o întîlnea mereu în grădina publică și în scuar, de cîteva ori pe zi. Tînăra femeie se plimba singură, întotdeauna cu aceeași beretă pe cap și cu șpițul alb după ea. Nimeni nu știa cine este, era numită scurt: doamna cu cățelul.

„Se pare că a venit aici fără soț și fără prieteni, așa că n-ar fi rău să fac cunoștință cu ea", își zicea Gurov.

Era un bărbat de mai puțin de patruzeci de ani, dar avea o fiică de doisprezece ani și doi băieți — liceeni. Îl însuraseră de tînăr, de pe cînd era numai în anul al doilea la facultate,

și acum soția lui părea mult mai în vîrstă ca el. Era o femeie înaltă, cu sprîncene negre, dreaptă, serioasă, cu o ținută mîndră și, cum ea însăși spunea, era o cugetătoare. Citise foarte mult, în scrisori scria fără semnul tare și pe soț îl striga Dimitri în loc de Dmitri — el, însă, o socotea în sinea lui proastă, mărginită și lipsită de grație, se temea de ea și nu-i plăcea să stea acasă. Începuse de mult s-o înșele și o înșela destul de des, din care cauză își făcuse o idee foarte proastă despre femei, și cînd se vorbea în prezența lui despre ele le numea : „Rasă inferioară !"

I se părea că trista lui experiență îi dă dreptul să le numească oricum, totuși, fără această „rasă inferioară" nu putea trăi nici două zile. În societatea bărbaților se simțea stînjenit și se plictisea, era tăcut și rezervat, dar cînd se afla printre femei era la largul lui, știa să le vorbească, știa cum să se poarte, și chiar să tacă îi venea lîngă ele mai ușor. În înfățișarea, în firea și în întreaga lui făptură era ceva învăluitor, un farmec nelămurit, care atrăgea femeile ; el știa asta și la rîndu-i se simțea atras spre ele ca de o forță nevăzută.

Numeroasele și tristele lui experiențe îl învățaseră de mult că orice legătură, care la început înfrumusețează atît de plăcut viața și pare o aventură ușoară și trecătoare, se transformă fără greș într-o problemă extrem de complicată și, în cele din urmă, devine greu de suportat la oamenii cinstiți și cu deosebire la moscoviți, firi mai greoaie și nehotărîte. Dar, la fiecare nouă întîlnire cu o femeie frumoasă, acest bagaj de experiență dispărea ca prin farmec din gînd, îi era sete de viață și totul îi părea iarăși simplu și amuzant.

Într-o zi, spre seară, în timp ce-și lua masa în grădină, doamna cu bereta trecu prin fața lui, fără grabă, și ocupă masa vecină. Ținuta ei, mersul, rochia și pieptănătura îi spuneau că face parte din societate bună, că e măritată, că vine pentru prima dată la Ialta, că e singură și se plictisește aici... Despre ușurința moravurilor locale se scorneau multe. Gurov nu lua în seamă toate aceste povești, convins fiind că cea mai mare parte din ele sînt născocite de către oameni care ar fi păcătuit cu plăcere dacă ar fi știut cum. Dar, în clipa cînd doamna se așeză la măsuța vecină, la trei pași de el, Gurov își aminti tot ce a auzit povestindu-se

despre cuceriri ușoare, plimbări în munți, și, deodată, gîndul ademenitor al unei aventuri vremelnice cu o femeie necunoscută, pe care nici nu știa cum o cheamă, puse stăpînire pe el.

Chemă blînd cățelul, iar cînd acesta se apropie, îl amenință cu degetul. Spițul începu să mîrîie. Gurov îl amenință din nou. Doamna îl privi și coborî imediat ochii.

— Nu mușcă, zise ea și roși.

— Pot să-i dau un os? și cînd dînsa încuviință cu o ușoară înclinare a capului, el o întrebă amabil: Ați venit de mult la Ialta?

— De vreo cinci zile.

— Eu mă aflu aici de aproape două săptămîni.

Tăcură cîtva timp.

— Vremea trece repede, cu toate că e mare plictiseală aici, spuse ea, fără să-l privească.

— Așa s-a obișnuit lumea să spună, că aici, la Ialta, e plictiseală. Vine cîte unul de pe la Belevo sau Jizdra și începe: „Ah, mă plictisesc, ah, ce praf!“ Parcă ar fi descins de-a dreptul din Grenada.

Ea începu să rîdă. Apoi și-au văzut amîndoi de mîncare, în tăcere, ca doi străini. După masă, însă, au plecat împreună și s-a înfiripat între ei o discuție ușoară și glumeață, ca între doi oameni liberi, mulțumiți, cărora le este totuna unde merg și despre ce vorbesc. Se plimbau și vorbeau de coloritul ciudat al mării. Apa avea tonuri viorii, calde, catifelate, pe a cărei întindere lumina lunii săpase o brazdă de aur. Vorbiră despre zăpușeală care se lăsa după o zi toridă... Gurov povesti că el e din Moscova, că a făcut studii de filologie, dar acum e funcționar la o bancă; cîndva își pusese în gînd să cînte într-o trupă particulară de operă, dar pînă la urmă se lăsase păgubaș, că are la Moscova două rînduri de case... De la ea a aflat că e de fel din Petersburg, dar de doi ani, de cînd s-a măritat, locuiește în orașul S., că va rămîne la Ialta încă o lună și adăugă apoi că soțul ei, care are și el nevoie să se odihnească, va veni după ea. Nu izbutea să explice unde face soțul serviciul — la administrația gubernială sau la consiliul gubernial de zemstvă — și asta îi stîrni rîsul. Gurov mai află că o cheamă Anna Sergheevna.

Seara, în camera lui de hotel, se gîndea la ea și la întîlnirea lor probabilă de a doua zi. Desigur că aveau să

se întîlnească. Culcîndu-se, își spunea că nu de mult ea era încă o elevă, învăța ca fiica lui acum, și își aminti cîtă timiditate și stîngăcie de școlăriță erau încă în rîsul ei și în felul cum intrase în vorbă cu un om pe care nu-l cunoștea; pesemne că pentru prima dată în viață se afla singură într-un mediu ca acesta, unde bărbații roiesc în jurul femeilor, le studiază și leagă conversații cu acel unic și tainic scop, de care nu se poate să nu-și fi dat și ea seama. Își aminti gîtul ei gingaș, zvelt, și ochii frumoși, cenușii.

„E ceva trist în ea, totuși“, gîndi el, începînd să adoarmă.

II

Trecu o săptămînă de cînd făcuseră cunoștință. Era o zi de sărbătoare. Din cameră te gonea zăpușeala, iar pe străzi vîntul stîrnea nori groși de praf și îți smulgea pălăria din cap. Toată ziua i-a chinuit setea: Gurov intra mereu în pavilion și îi oferea Annei Sergheevna ba apă minerală cu sirop, ba înghețată. Nu știai ce să mai faci de plictiseală.

Seara, cînd vîntul se mai domoli, merseră la debarcader să vadă venind vaporul. La debarcader era lume multă, pregătită pare-se să întîmpine pe cineva; luară și ei buchețele de flori. Mulțimea adunată te izbea mai cu seamă prin cele două particularități ale lumii elegante din Ialta: multe femei în vîrstă, îmbrăcate ca și cele tinere, și mulți generali.

Din cauza mării neliniștite, vaporul veni tîrziu, cînd soarele scăpăta; înainte de acostare se învîrti în loc multă vreme. Anna Sergheevna, cu lornion la ochi, cercetă vaporul și pasagerii, vrînd parcă să descopere vreo persoană cunoscută, iar cînd își întoarse fața spre Gurov ochii îi străluceau. Vorbea mult, punea întrebări scurte, repezi, ca numaidecît să uite ce întrebase; apoi își pierdu în înghesuială lornionul.

Mulțimea pestriță și elegantă începu să se împrăștie. Vîntul se potolise, se lăsase întunericul, și fețele oamenilor

abia se mai desluşeau. Gurov şi Anna Sergheevna zăboveau însă locului, aşteptînd parcă să mai coboare cineva. Anna Sergheevna tăcea şi mirosea florile, fără să-l privească pe Gurov.

— S-a mai îndreptat vremea, zise el. Unde să mergem acum ? Ce-ar fi să plecăm undeva cu trăsura ?

Ea nu-i răspunse.

Atunci el o privi ţintă, şi deodată o strînse în braţe şi o sărută pe gură. Simţi mirosul proaspăt şi umed de flori, şi îndată începu să privească speriat în jur... oare nu-l văzuse cineva ?

— Să mergem la dumneata... murmură el.

Şi plecară amîndoi cu pas grăbit.

În camera ei stăruia zăpuşeala şi mirosea a parfum — şi-l cumpărase ea dintr-o prăvălie japoneză. Privind-o, Gurov se gîndea : „Ce întîlniri îţi rezervă viaţa !“ Din trecut păstrase amintirea cîtorva femei lipsite de griji şi dornice de dragoste, care-i fuseseră recunoscătoare pentru fericirea ce el le-o dăduse, fie şi de scurtă durată. Îşi mai amintea şi de unele femei în genul soţiei sale, care iubeau fără sinceritate, vorbeau prea mult, afectat şi isteric, cu o expresie, de parcă n-ar fi fost vorba de dragoste, de pasiune, ci de ceva mult mai de seamă ; mai cunoscuse şi două, trei femei, foarte frumoase, reci, căror faţă trăda în răstimpuri o nepotolită sete de plăceri, dorinţa încăpăţînată de a lua, de a smulge de la viaţă mai mult decît ea le poate da ; acestea erau trecute toate de prima tinereţe, firi capricioase, fără judecată, autoritare, mărginite, şi cînd patima lui Gurov pentru ele se stingea, frumuseţea lor îi stîrnea în suflet ură, dantela rufăriei lor îi amintea solzii de şarpe.

De data asta însă erau vădite nesiguranţa şi stîngăcia tinereţii lipsite de experienţă, acel soi de stînjeneală, de teamă, ca atunci cînd cineva bate fără veste la uşă. Anna Sergheevna, această „doamnă cu căţel“, privea ceea ce se întîmplase într-un fel cu totul aparte, nespus de serios, ca şi cum ar fi fost vorba de definitiva ei prăbuşire — şi asta era ciudat şi nepotrivit. Trăsăturile feţei îşi pierduseră strălucirea, părul îi curgea trist pe umeri, şi ea toată, dusă pe gînduri, îţi evoca o pictură veche, înfăţişînd femeia căzută în păcat.

— N-am făcut bine, spuse ea. Chiar dumneata vei fi cel dintîi care n-ai să mă mai respecţi.

Pe masa din odaie era un pepene început. Gurov își tăie o felie și începu să mănînce încet, fără grabă. Trecu cel puțin o jumătate de oră în tăcere.

Anna Sergheevna te emoționa; ghiceai că e o ființă cu suflet curat, naiv, o femeie care nu cunoștea încă viața. Pe masă ardea o singură lumînare abia deslușindu-i chipul, totuși se vedea bine cît suferă.

— De ce să nu te respect? întrebă Gurov. Nici nu știi ce vorbești.

— Să mă ierte Dumnezeu! zise ea și ochii i se umplură de lacrimi. E îngrozitor.

— Parcă ai căuta să te dezvinovățești.

— Aș putea oare să mă dezvinovățesc? Sînt o femeie păcătoasă, josnică, mă disprețuiesc și nici nu încerc să-mi micșorez vina! Nu l-am înșelat pe bărbatul meu, ci pe mine însămi. Și nu numai acum, ci de multă vreme mă înșel singură. Soțul meu este poate un om cinstit și bun, dar e o slugă. Eu nu știu ce face și ce serviciu îndeplinește, știu numai că e o slugă. Cînd m-am măritat cu el, n-aveam nici douăzeci de ani; mă chinuia curiozitatea și-mi dorisem ceva mai bun decît aveam; îmi spuneam că există o viață mai bună decît era a mea. Doream să trăiesc! Să trăiesc, să trăiesc! Curiozitatea îmi ardea sufletul, dumneata nu poți să înțelegi asta, dar îți jur pe Dumnezeul meu, că nu mai eram în stare să mă stăpînesc, se petrecea ceva cu mine și nimic nu mai putea să mă oprească! I-am spus soțului că sînt bolnavă și am venit aici. Iar aici am umblat mereu ca într-o ceață, ca o nebună, și iată că am devenit o femeie josnică, stricată, pe care oricine are dreptul s-o disprețuiască.

Gurov se plictisi ascultînd-o. Tonul ei naiv și făptura ei însăși, ca și mărturisirile atît de neașteptate și nelalocul lor îl enervau; dacă nu i-ar fi fost ochii plini de lacrimi, ar fi putut crede că glumește sau joacă teatru.

— Nu înțeleg, zise el încet, ce vrei tu, de fapt?

Ea își ascunse fața la pieptul lui și se strînse lîngă el.

— Crede-mă, crede-mă, te implor... murmura ea. Îmi place viața curată, cinstită și păcatul mi-e nesuferit. N-am știut ce fac. Oamenii din popor spun că îi împinge necuratul. Aș putea spune și eu acum că m-a împins necuratul.

— Liniștește-te, liniștește-te... îngăima el.

Îi privea ochii nemişcaţi, speriaţi, o săruta, îi vorbea încet, drăgăstos, şi ea se linişti treptat, apoi se înveseli chiar. Începură din nou să rîdă şi să glumească.

Pe chei nu se mai vedea nimeni cînd ieşiră din casă. Oraşul, cu chiparoşii lui, era adormit, mort, dar marea tot mai vuia şi valurile se izbeau de ţărm. Pe un barcaz, legănat pe apă, clipea somnoros un felinar.

Găsiră o trăsură şi plecară la Oreanda.

— Jos, în holul hotelului, zise Gurov, am aflat numele tău : pe tăbliţă e scris von Diederitz. Soţul tău este neamţ ?

— Mi se pare că bunicul lui a fost neamţ, el însă e de religie ortodoxă.

La Oreanda se aşezară pe o bancă, în apropierea bisericii, şi priveau tăcuţi jos, la mare. Ialta abia se contura prin ceaţa dimineţii ; nori albi, nemişcaţi, învăluiau crestele munţilor. Nici o frunză nu se clintea ; greierii ţîrîiau pătrunzător, iar de jos răzbătea vuietul monoton şi surd al mării, parcă amintind pacea şi somnul veşnic ce-i aşteaptă pe oameni. Acelaşi vuiet răsuna aici şi pe vremea cînd nu existau încă Ialta şi Oreanda ; la fel vuieşte şi acum, la fel va vui, nepăsător şi înăbuşit, şi atunci cînd noi nu vom mai fi. În această statornicie şi în nepăsarea totală a naturii faţă de viaţa şi de moartea oamenilor stă poate zălogul salvării noastre a tuturor, al necontenitei mişcări a vieţii pe pămînt, al necontenitei perfecţionări. Stînd lîngă tînăra femeie, atît de frumoasă şi de liniştită în lumina zorilor, fermecat de această ambianţă de basm — marea, norii şi cerul nemărginit — Gurov se gîndea că dacă adînceşti bine lucrurile, totul pe lumea aceasta este minunat, totul, afară de ceea ce gîndim şi facem noi, oamenii, cînd uităm de ţelurile supreme ale vieţii, cînd uităm de demnitatea noastră de om.

Cineva se apropie — era poate paznicul — îi privi, apoi se depărtă. Şi acest amănunt i se păru lui Gurov plin de taină şi chiar de frumuseţe. Văzură apoi venind vaporul din Feodosia, cu luminile stinse, mîngîiat de zorii trandafirii.

— Uite roua pe iarbă, arătă Anna Sergheevna, curmînd tăcerea.

— Da. E timpul să mergem acasă.

Se înapoiară în oraş.

De atunci se întîlneau mereu la amiază, pe chei, prînzeau împreună, se plimbau, admirau marea. Ea se plîngea

că doarme prost și are bătăi de inimă; punea mereu aceleași întrebări, tulburată cînd de gelozie, cînd de teamă că el n-o respectă îndeajuns; adeseori, fie în parc, fie în grădină, cînd în apropierea lor nu se afla nimeni, el o îmbrățișa pe neașteptate și o săruta pătimaș. Totala lor inactivitate, aceste sărutări ziua-n amiaza mare, cu priviri îngrijorate în jur și cu teama de a nu fi văzuți de cineva, apoi căldura toropitoare, mirosul îmbălsămat al mării și prezența permanentă în jurul lor a atîtor oameni trîndavi, luxoși și sătui, îl făceau pe Gurov să se simtă cu totul altul. Îi repeta mereu Annei Sergheevna cît e de frumoasă și de fermecătoare, era nerăbdător în patima lui, nu se depărta nici cu un pas de ea; totuși, Anna rămînea adesea pe gînduri, alteori îl ruga să-i mărturisească, să-i spună deschis, că n-o respectă, că n-o iubește de loc și nu vede în ea decît o femeie decăzută. Aproape în fiecare seară plecau împreună undeva afară din oraș, la Oreanda, sau pînă la cascadă, și plimbările lor erau pline de farmec — se întorceau de fiecare dată încîntați, cu impresii mărețe.

Se așteptau mereu să sosească soțul Annei. Dar, pînă la urmă, veni o scrisoare, prin care el o anunța că-l dor ochii și o implora să vină cît mai repede acasă. Anna Sergheevna începu să se pregătească de drum.

— E mai bine că plec, îi spuse ea lui Gurov. Soarta însăși a hotărît, probabil.

Tocmi o trăsură pînă la gară și el o însoți. Au mers alături o zi întreagă. În clipa cînd trebui să se urce în vagon, după cel de al doilea semnal, ea îi șopti;

— Să-ți mai văd o dată fața... să te mai privesc o dată. Așa.

Nu plîngea, dar era tristă, parcă ar fi fost bolnavă, și-i tremurau obrajii.

— O să mă gîndesc la dumneata, o să-mi aduc aminte, spunea ea. Rămîi sănătos, Dumnezeu să te aibă în pază! Nu-mi păstra o amintire rea. Ne despărțim acum pentru totdeauna, așa trebuie, pentru că ar fi fost mai bine să nu ne fi întîlnit de loc. Dumnezeu să te aibă în pază!

Trenul plecă repede, luminile lui se pierdură în noapte, peste cîteva clipe nu se mai auzi nici păcănitul roților, ca și cum totul ar fi complotat să curme odată acea dulce uitare de sine, acea nebunie a inimii. Singur pe peron, cu

privirile ațintite pe dunga întunecată a zării, Gurov asculta țîrîitul greierilor și zumzetul de telegraf, cu senzația că atunci s-a trezit din somn. Iată, în viața lui a mai fost o întîmplare, o aventură, care și ea s-a sfîrșit și i-a lăsat doar amintirea! Era emoționat, trist și simțea o ușoară remușcare, dîndu-și seama că tînăra și frumoasa femeie cu care nu se va mai întîlni niciodată n-a fost fericită cu el. Oricît de prietenos și de cald s-a purtat cu ea, totuși atitudinea lui, vorbele și mîngîierile lui trădau acea ușoară ironie și îngîmfare a bărbatului fericit, care, pe lîngă toate, mai era și aproape de două ori mai în vîrstă decît femeia. Anna Sergheevna îi spunea mereu că el are suflet bun, că e un om superior, fără pereche; îl vedea așadar mai bun decît era în realitate, prin urmare a înșelat-o, deși fără voie...

În gară mirosea a toamnă și sufla un vînt rece.

„E timpul să plec și eu spre nord, se gîndi Gurov, părăsind peronul. E timpul!"

III

Acasă, la Moscova, începuse iarna. Focul duduia în sobe, iar diminețile, cînd copiii se pregăteau să plece la școală și-și beau ceaiul, era încă întuneric, așa că dădaca aprindea lampa. Se lăsă apoi gerul. Cînd cade prima zăpadă, sau cînd te urci întîia oară în sanie, e o plăcere să privești străzile albe și acoperișurile albe, îți simți respirația ușoară, adîncă, și-ți amintești fără să vrei de anii tinereții. Teii și mestecenii, înveșmîntați în promoroacă, îi simți mai apropiați, imaginea lor e mai plăcută inimii decît chiparoșii și palmierii, și în preajma lor nu-ți mai vine să te gîndești la munți și la mare.

Gurov era moscovit de baștină și se întorsese la Moscova într-o zi senină, cu ger. Cînd își puse blana și mănușile calde și făcu o plimbare la Petrovka, și cînd sîmbătă seara auzi dangătul clopotelor, voiajul la Ialta și locurile pe care le colindase își pierdură pentru el orice farmec. Treptat se cufundă în viața Moscovei. Citea cu lăcomie

cîte trei ziare pe zi, spunînd totodată că nu citește ziarele moscovite din principiu; îl atrăgeau iarăși restaurantele, clubul, recepțiile, jubileele și se simțea măgulit cînd îl vizitau avocați și artiști cu renume și cînd juca cărți la clubul medicilor cu cîte un profesor. Și putea din nou să-și comande o porție de pește la tavă.

I se părea că va mai trece o lună și amintirea Annei Sergheevna o va șterge uitarea și doar din cînd în cînd o va visa, zîmbind, așa cum visa uneori și la alte femei. Dar se scurse mai mult de o lună, veni iarna grea, și Gurov își dădu seama că în amintire totul îi rămăsese limpede și viu, ca și cînd s-ar fi despărțit de Anna Sergheevna abia în ajun. Ba mai mult chiar, pe zi ce trecea, amintirile deveneau și mai vii. Fie că auzea seara în liniștea biroului său vocile copiilor, învățîndu-și lecțiile, fie că asculta o romanță sau mînca în vreun restaurant, fie că urla viscolul în cămin, în minte îi reînvia deodată totul: debarcaderul, ceața și zorile mijind de după munte, vaporul din Feodosia, sărutările pătimașe. Umbla atunci prin cameră multă vreme, zîmbind amintirilor, apoi amintirile se preschimbau în visuri, și tot ce a fost se împletea în gînd cu tot ce ar putea să fie. Anna Sergheevna nu-i apărea în vis, ci îl însoțea peste tot ca o umbră, urmărindu-l. Cînd închidea ochii, o vedea aievea, și-i părea atunci mai frumoasă, mai copilă, mai gingașă decît era în realitate, și el însuși se vedea mai bun decît fusese atunci la Ialta. Seara, chipul ei îl privea din dulapul cu cărți, din cămin, din unghere, îi auzea respirația și foșnetul ușor al rochiei. Pe stradă, urmărea cu privirea femeile, căutînd una care să-i semene.

Îl chinuia dorința de a împărtăși cuiva amintirile sale. Dar acasă nu putea vorbi despre dragostea lui, iar în afara casei, n-avea cu cine. Doar nu era să se destăinuiască vecinilor sau colegilor de la bancă?!... Și ce să le spună? Parcă atunci o iubise? Parcă fusese ceva deosebit de frumos, de poetic și nou sau măcar interesant în relațiile lui cu Anna Sergheevna? Și se vedea nevoit să vorbească în general despre dragoste, despre femei, și nimeni nu-și dădea seama ce taine ascund vorbele lui. Doar nevastă-sa își mișca mirată sprîncenele negre și-i spunea:

— Ție, Dimitri, nu ți se potrivește de loc rolul de fante.

Într-o noapte, pe cînd ieşea din clubul medicilor cu partenerul său de joc, un funcţionar, scăpă vorba deodată, nemaiputîndu-se stăpîni :

— Dacă aţi şti ce femeie adorabilă am cunoscut la Ialta !

Funcţionarul se urcă tăcut în sanie şi era gata să plece, cînd deodată se întoarse şi-l strigă :

— Dmitri Dmitrici !

— Ce e ?

— Adineauri ai avut dreptate : nisetrul parcă mirosea puţin !

Aceste cuvinte, atît de banale, l-au indignat pe Gurov, i s-au părut umilitoare, josnice chiar. Ce moravuri sălbatice, ce oameni ! Cîte nopţi irosite, ce zile serbede, cenuşii. Veşnicele jocuri de cărţi, ghiftuire, beţii şi mereu aceleaşi discuţii răsuflate. Treburile neînsemnate şi vorbăria goală îţi acaparează timpul, energia şi, în cele din urmă, îţi lasă o viaţă măruntă, meschină, fără sens, şi nu ai nici măcar putinţa să fugi, să evadezi, de parcă ai fi închis într-o casă de nebuni, sau într-un arest !

Revoltat, Gurov n-a dormit toată noaptea, iar în ziua următoare l-a durut capul şi noaptea iarăşi a dormit prost ; se gîndea mereu, fie că sta în pat, fie că se plimba dintr-un colţ al odăii într-altul. Copiii îl plictiseau, banca îl plictisea, n-avea chef să se ducă nicăieri, nici să stea de vorbă cu nimeni.

În decembrie, în timpul sărbătorilor, se pregăti de drum ; îi spuse soţiei că pleacă la Petersburg să intervină pentru numirea unui tînăr, şi plecă la S. De ce ? Nu ştia nici el prea bine de ce. Dorea s-o revadă pe Anna Sergheevna, să-i vorbească şi, dacă se va putea să aibă o întîlnire cu ea.

Sosi la S. dimineaţa şi reţinu cea mai bună cameră la hotel. Podeaua era acoperită cu un postav cenuşiu, soldăţesc ; pe masă era o călimară, cenuşie de praf, cu un călăreţ fără cap, care-şi ţinea pălăria în mîna dreaptă ridicată în sus. Portarul îi dădu toate lămuririle : von Diederitz locuia în strada Staro-Gonciarnaia, în casa lui proprie, nu departe de hotel. Trăieşte bine, e om bogat, are trăsură, toată lumea din oraş îl cunoaşte. Portarul spunea tot timpul Drîdîriţ.

Gurov merse încet, fără să se grăbească, pînă în strada Staro-Gonciarnaia și găsi casa. Peste drum se întindea un gard cenușiu și lung, cu un rînd de cuie în vîrf.

„Fie și numai din pricina gardului acesta și ți-ai lua lumea-n cap", scrîșni Gurov, privind cînd spre ferestre, cînd peste drum.

Se gîndea: Astăzi nu se lucrează, soțul este desigur acasă. Și oricum, ar fi o lipsă de tact să dau buzna înăuntru și s-o pun într-o situație neplăcută. Dacă trimit un bilețel, s-ar putea să cadă în mîinile soțului, și atunci totul va fi compromis. Mai bine să mă las în voia întîmplării..." Și continua să se plimbe pe lîngă gard, așteptînd această întîmplare. Văzu cum în curte intră un cerșetor și cum cîinii se năpustiră la el; peste vreun ceas auzi cîntîndu-se la pian, ale cărui sunete abia ajungeau pînă la el slabe, nelămurite. Cînta desigur Anna Sergheevna. Deodată, ușa de la intrare se deschise: ieși o bătrînică, cu șpițul alb bine cunoscut alergînd în urma ei. Gurov voi să cheme cîinele, dar inima începuse să-i bată nebunește și de emoție nu-și putu reaminti numele lui.

Tot umbla de-a lungul gardului cenușiu, simțind cum îl urăște din ce în ce mai mult; apoi îl săgetă gîndul că Anna Sergheevna l-a uitat și s-o fi distrînd acum cu altul — era ceva firesc pentru o femeie căreia îi sta în ochi de dimineață pînă seara acest gard blestemat. Se înapoie în camera lui de la hotel și stătu mult timp pe divan, neștiind ce să facă. Apoi prînzi și după masă dormi ore în șir.

„Cît de stupid și fără rost a trecut ziua, se gîndea el, trezindu-se și privind ferestrele întunecate — se lăsase seara. De ce-oi fi dormit atîta? Ce-o să mai fac la noapte?"

Stătea pe patul acoperit cu pătura ieftină, cenușie, ca de spital, și, înciudat, își bătea joc de sine însuși.

„Poftim doamnă cu cățel... Poftim aventură galantă... Poftim de stai și așteaptă."

Încă de dimineață, la gară, îi atrăsese privirea un afiș scris cu litere uriașe: se reprezenta în premieră *Gheișa*. Își aduse aminte și plecă la teatru.

„Cred că la premiere se duce și ea", gîndea el.

Teatrul era plin. Ca în toate teatrele de provincie plutea și aici o negură mai sus de candelabru, iar la ga-

lerie era mare larmă. În fața primului rînd de fotolii stăteau în picioare filfizonii orașului, cu mîinile la spate; în loja guvernatorului, pe un fotoliu în față, era fiica lui, cu un boa la gît, iar guvernatorul, modest, se așezase mai în fund, după portieră, și nu i se vedeau decît mîinile. Cortina se învolbura și orchestra își acordă îndelung instrumentele. Tot timpul cît publicul a intrat și s-a foit ocupîndu-și locurile, Gurov a cercetat sala cu atenția încordată.

Veni și Anna Sergheevna. Se așeză în rîndul al treilea de fotolii, și cînd Gurov o văzu, inima i se strînse și el înțelese într-o fulgerare că pentru el nu există în toată lumea o ființă mai dragă, mai apropiată și mai necesară. Această femeie micuță, pierdută în tumultul provincial, nedeosebindu-se prin nimic de ceilalți, ținînd un lornion obișnuit în mînă, îi umplea toată viața, reprezenta pentru el bucuria și durerea, unica fericire pe care și-o dorea. În sunetele orchestrei mediocre, a viorilor scîrțîitoare, el se gîndea numai cît e ea de minunată. Se gîndea și visa.

Împreună cu Anna Sergheevna intrase și se așezase lîngă ea un tînăr cu favoriți, foarte înalt și puțin adus din spate. La fiecare pas clătina capul, părînd că salută mereu pe cineva. Acesta era desigur soțul, pe care atunci, la Ialta, într-o pornire de amărăciune, ea îl numise slugă. Într-adevăr, în făptura lui deșirată, în favoriții și în rotocolul de chelie de pe cap era ceva de valet. Zîmbea dulceag, și la butonieră îi lucea o insignă, ca un număr de lacheu de hotel.

În prima pauză soțul plecă să fumeze, în timp ce ea rămase în fotoliu. Gurov, care avea și el loc la parter, se apropie și rosti cu un tremur în glas, zîmbind silit:

— Bună seara!

Ea întoarse capul spre el și păli brusc, apoi îl privi încă o dată, cu groază, necrezîndu-și ochilor, și strînse cu putere în mîini evantaiul și lornionul laolaltă, parcă luptînd din răsputeri să nu leșine. Amîndoi tăceau. Ea ședea în fotoliu, el rămase în picioare speriat de emoția ei și neîndrăznind să se așeze alături. Cei din orchestră își acordau instrumentele — scîrțîiau viorile, răsună flautul și celor doi li se făcu teamă, ca și cum din toate lojile lumea i-ar fi privit. Deodată ea se sculă și se îndreptă repede spre ieșire, el o urmă și astfel merseră amîndoi fără rost prin mai multe săli, pe scări, urcîndu-le și coborîndu-le, în timp

ce prin fața ochilor lor se perindau fel de fel de oameni, în uniforme sau nu, judecători, profesori și funcționari, și toți aveau la butonieră cîte o insignă. Se perindau femei, haine de blană atîrnate în cuiere; era curent și mirosea a fum de țigară. Iar Gurov, cu inima bătînd nebunește, se gîndea: „O, Doamne, ce rost are toată lumea asta, teatrul, orchestra ?..."

Își aduse deodată aminte că în seara cînd a condus-o pe Anna Sergheevna la gară, își spusese că totul s-a sfîrșit, că desigur ei doi nu se vor mai vedea niciodată. Dar cît de departe era dragostea lor de sfîrșit!

Pe scărița îngustă și întunecoasă, pe care scria „intrarea spre amfiteatru", ea se opri.

— Cum m-ai speriat! îi spuse respirînd greu, încă palidă și zăpăcită. O, cum m-ai speriat! Tremur și acum. De ce ai venit ? De ce ?...

— Dar înțelege, Anna, înțelege-mă, îngăimă el în șoaptă, grăbit, te implor, înțelege-mă...

Anna îl privea și în privirea ei era teamă, rugă, dragoste; îl privea lacom ca să-și întipărească mai bine în minte trăsăturile lui.

— Sufăr nespus de mult... urmă ea fără să-l asculte. M-am gîndit tot timpul numai la dumneata, am trăit doar cu gîndul acesta. Aș fi vrut să uit, să uit, dar de ce, de ce ai venit ?

La capătul scării, doi liceeni fumau și priveau spre ei, dar lui Gurov îi era totuna — o trase pe Anna Sergheevna spre el și începu să-i acopere cu sărutări fața, obrajii, mîinile.

— Ce faci, ce faci? repeta ea îngrozită, căutînd să-l îndepărteze. Am înnebunit amîndoi. Pleacă chiar astăzi, pleacă acum... Te implor în numele tuturor sfinților, te implor! Vine cineva !...

Un om urca în adevăr scara, apoi dispăru.

— Trebuie să pleci... urmă Anna Sergheevna în șoaptă; mă auzi, Dmitri Dmitrici ? Voi veni eu să te întîlnesc la Moscova. Dragul meu, n-am fost niciodată fericită, dar acum sînt profund nefericită și niciodată n-am să cunosc fericirea. Niciodată! Nu mă face să sufăr și mai mult! Jur că o să vin la Moscova. Dar acum să ne despărțim! Dragul meu, bunul meu, scumpul meu, să ne despărțim!

Îi strînse mîna și începu să coboare repede scara, privind mereu înapoi, spre el, și în ochi i se putea citi că era într-adevăr nefericită... Gurov rămase pe loc, ascultă atent sunetul pașilor ei, apoi, cînd totul se liniști, își luă paltonul de la garderobă și părăsi teatrul.

IV

Anna Sergheevna începu să vină la el, la Moscova. O dată la două sau la trei luni, pleca din S., spunîndu-i soțului că se duce să consulte un profesor în privința bolii sale femeiești, și soțul credea și nu credea... La Moscova, se oprea la „Bazarul slav" și trimitea îndată un comisionar la Gurov. Acesta venea la hotel și nimeni din oraș nu bănuia nimic.

Într-o dimineață de iarnă mergea astfel la dînsa (comisionarul care venise de cu seară nu-l găsise acasă). O luase cu el și pe fiică-sa, cu gîndul s-o conducă pînă la liceul de fete ce era chiar în drumul lui. Ningea cu fulgi mari, apoși.

— Sînt trei grade deasupra lui zero și totuși ninge, spunea Gurov fiicei sale. Dar căldura aceasta o aflăm numai la suprafața solului ; în straturile superioare ale atmosferei temperatura e mult mai scăzută.

— Tată, dar de ce iarna nu tună ?

Îi explică și asta. Vorbea și se gîndea că merge la o întîlnire, și nici un suflet de om nu are știință despre aceasta și nici nu va avea vreodată. El trăia două vieți : una oficială, pe care o vedeau și o cunoșteau toți cei doritori să i-o cunoască, plină de adevăruri și de minciuni convenționale, asemenea vieții cunoscuților și prietenilor săi, și o a doua viață, pe care o trăia în taină. Printr-o ciudată potrivire de împrejurări, poate cu totul întîmplătoare, tot ce era pentru el mai însemnat, interesant și necesar, în ce era sincer și nu se mințea pe sine însuși, tot ce constituia, de fapt, esența vieții sale, era o taină pentru alții, iar tot ce era minciună și formă, un văl care ascun-

dea adevărul; cum erau bunăoară serviciul la bancă, discuțiile de la club, „rasa inferioară“, prezența lui cu soția la recepții, toate acestea se desfășurau în văzul tuturor. Și după viața lui o judeca și pe a altora, nu credea în ceea ce vedea în jur, își spunea mereu că viața adevărată a fiecărui om se desfășoară sub mantia tainei, asemenea mantiei protectoare a nopții. Viața adevărată a fiecărui individ e o taină, și poate de aceea oamenii civilizați se îngrijesc cu atîta înfrigurare de respectarea secretelor personale.

După ce-și conduse fiica pînă la liceu, Gurov se îndreptă spre „Bazarul slav“. Își lăsă jos blana, urcă scările și bătu încet la ușă. Anna Sergheevna, într-o rochie cenușie, rochia lui preferată, îl întîmpină, obosită de drum și de așteptare, căci îl aștepta din ajun. Palidă, îl privi fără să zîmbească și, îndată ce intră în odaie, îi căzu la piept. Sărutarea fu lungă, de parcă nu s-ar fi văzut de ani întregi.

— Cum o mai duci tu acolo? întrebă el. Ce mai e nou?

— Așteaptă, o să-ți spun îndată... nu pot acum.

Nu era în stare să vorbească — o înecau lacrimile. Se întoarse cu spatele, apăsîndu-și batista pe ochi.

„S-o las să plîngă puțin“, se gîndi el, așezîndu-se într-un fotoliu.

Apoi sună și porunci să i se aducă un ceai. Cît timp îl bău, ea rămase cu fața spre geam. Plîngea tulburată, apăsată de gîndul că viața lor e atît de tristă: să te vezi numai în taină, să te ferești de oameni, ca hoții. O viață zdrobită pentru totdeauna!

— Ei, haide, ajunge! zise Gurov.

Pentru el era limpede că dragostea lor nu se va sfîrși atît de repede, poate chiar nu se va sfîrși niciodată. Anna Sergheevna îl iubea din ce în ce mai mult, îl adora și i-ar fi fost cu neputință să-i spună că toate trebuie să aibă odată un sfîrșit; și chiar dacă i-ar fi spus, ea tot nu l-ar fi crezut.

Se apropie de ea, o luă de umeri, începu s-o mîngîie, să glumească și, deodată, se văzu în oglindă.

Părul începea să-i încărunțească. I se păru ciudat că în ultimii ani a îmbătrînit și s-a urîțit atît. Umerii pe care i se odihneau mîinile erau calzi și tresăreau. Îl cuprinse mila de această viață atît de caldă și de frumoasă încă, de care, totuși, nu era departe timpul cînd va începe să

se ofilească, pierzîndu-şi din strălucirea tinereţii, aşa cum se întîmplase şi cu viaţa lui. Pentru ce îl iubea ea atît? Femeile l-au văzut întotdeauna altfel decît era în realitate şi, de fapt, iubindu-l, nu-l iubeau pe el, ci plăsmuirea propriei lor închipuiri, imaginea bărbatului pe care-l căutau cu lăcomie în viaţă. Mai tîrziu, cînd îşi dădeau seama că s-au înşelat, continuau totuşi să-l iubească. Şi nici una n-a fost fericită cu el. Treceau anii, el făcea cunoştinţe noi, înjgheba alte legături, le rupea apoi, dar de iubit n-a iubit niciodată; în viaţa lui a fost tot ce vrei, afară de dragoste.

Şi abia acum, cînd părul i-a încărunţit, iubeşte cu adevărat, pentru prima oară.

Anna Sergheevna şi el se iubeau ca două fiinţe foarte apropiate, ca soţ şi soţie, ca doi prieteni buni şi afectuoşi. Li se părea că însăşi soarta i-a predestinat unul pentru altul, şi era de neînţeles de ce el e căsătorit şi ea e măritată. Erau ca două păsări călătoare, bărbătuş şi femela, care au fost prinse în laţ şi silite să trăiască în două colivii diferite. Ei îşi iertaseră unul altuia trecutul, pentru care le era ruşine, îşi iertau totul în prezent şi simţeau amîndoi cît de mult i-a schimbat dragostea.

Înainte, în clipele de tristeţe, Gurov se liniştea cu tot felul de raţionamente, cu tot felul de teorii, acum, însă, nu-i mai ardea de teorii, era torturat de o profundă compasiune şi voia din toată inima să fie sincer, bun, drăgăstos.

— Încetează, iubito, stărui el, ai plîns puţin, dar gata; ajunge... Hai să stăm de vorbă, poate găsim vreo soluţie.

După aceea se sfătuiră îndelung, chibzuind cum ar putea să scape de situaţia nenorocită care-i silea să se ascundă mereu, să mintă, să trăiască în oraşe diferite şi să se vadă atît de rar. Cum să scape de grelele şi nesuferitele lor lanţuri?

— Cum? Cum? întreba el, luîndu-şi capul în mîini. Cum?

Şi li se părea că nu mai e mult pînă vor găsi o ieşire, şi atunci vor începe o viaţă nouă, minunată. Şi amîndoi îşi dădeau limpede seama că se află abia la începutul drumului, un drum atît de lung şi de greu.

1899